

тичного походження, гібридів F_2 - F_8 сої та їх батьківських форм. Показано, що генотипи сої різного філогенетичного походження характеризуються поліморфізмом за вмістом у компонентному складі 7S та 11S глобулінів таких субодиниць, як α , α^1 , β та компонентів A_3 , A_5 , A і B , які впливають на здоров'я людини як негативно, так і позитивно, що потрібно враховувати при селекції сої на якість.

З метою добору високоолеїнових гібридів сояшнику, генотипів рапсу з низьким вмістом ерукової кислоти відпрацьований метод ідентифікації окремих жирних кислот з використанням газорідинної хроматографії. Метод забезпечує швидке та високоточне виконання аналізів, автоматизований та впроваджений для масової оцінки селекційного матеріалу. Розроблена швидка і точна методика визначення загального вмісту та компонентного складу цукрів в рослинному матеріалі з використанням антронового метода та газорідинної хроматографії, яка придатна для масового аналізу.

Перевагою розроблених методів є їх експресність, контрольовані умови оцінки, висока продуктивність і відтворюваність, що дозволяє оцінювати селекційний матеріал уже на ранніх етапах селекції та в короткі строки.

ОЦІНКА СУЧАСНОГО ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ СОРТІВ РОСЛИН

ASSESSMENT OF THE CURRENT DOMESTIC MARKET OF PLANT VARIETIES

О. В. Захарчук

O. V. Zakharchuk

ННЦ «Інститут аграрної економіки»

NRC «Institute for Agrarian Economics» of NAAS

Исходя из позиций Украины в ВТО и будущего членства в ЕС, подчеркивается необходимость осуществить дальнейшие меры по присоединению Украины к Схемам сортовой сертификации семян для международной торговли для трав, бобовых, крестоцветных, масличных и прядильных; разработать четкий механизм получения роялтных платежей, используя лицензионные и сублицензионные соглашения и их регистрацию независимым органом учета, надзора и контроля; установить государственный заказ на создание новых сортов растений отечественной селекции, финансирование государственной экспертизы сортов растений и государственных программ поддержки семеноводства.

Based on the position of Ukraine in the WTO and future membership in the EU, it stresses the need to implement further measures on the accession of Ukraine to the Scheme of varietal seed certification for international trade for the grasses, legumes, cruciferous, oilseeds and bast crops; to develop a clear mechanism for making royalty payments using the license and sub-license agreements and their registration by an independent account-

ing body, the supervision and control; to establish the state order for the creation of new plant varieties of domestic breeding, financing of state examination of plant varieties and government programs to support seed production.

Важливе місце у виробництві сільськогосподарської продукції належить таким галузям, як селекція і насінництво. У процесі селекції створюються сорти та гібриди з високим фенотиповим потенціалом, реалізація якого здійснюється через високопродуктивне насіння. Система насінництва є засобом економічної реалізації продуктів діяльності селекціонерів – сортів і гібридів.

Темпи приросту врожайності основних культур в Україні повторюють світові тенденції десятирічної давності. Останніми роками в Україні спостерігається істотне зростання врожайності основних культур, що уможливило зібрати рекордні врожаї зернових і олійних, а також практично прирівняти показники врожайності з показниками провідних країн світу. Проте нинішня тенденція до зростання була характерна для більшості розвинених країн ще 20–25 років тому. Так, за останні 5 років урожайність кукурудзи в Україні виросла з 4,5 до 6,4 т/га, соняшнику – з 1,5 до 2,2 т/га, ріпаку – з 1,5 до 2,5 т/га, сої – з 1,6 до 2,2 т/га. Такі показники спостерігалися в Європі ще у 80–90 роки минулого століття.

Аналіз Державних реєстрів сортів рослин придатних до поширення в Україні за 1991–2015 роки дав змогу виявити вищий рівень якісного складу сортових ресурсів. Якщо в 1991 році вони становили 998 сортів, або 53 % від загальної кількості сортів у Реєстрі, то вже у 2015 році цей показник зріс до 5145 сортів, або 58 %; частка сортів української селекції за цей період зросла з 36 до 43 %. Створюючи нові сорти, селекціонери працюють у кількох напрямках. Один із них продиктований кліматичними змінами, зокрема глобальним потеплінням, завдяки чому відбуваються зміни в поширенні культур у різних ґрунтово-кліматичних зонах України. На сучасному етапі є можливість вибору на ринку сортів рослин по всіх основних вирощуваних культурах, таких як: пшениця озима, ячмінь ярий, кукурудза, цукрові буряки і картопля. Порівняно з 1991 роком, забезпечено найвищий їх сортимент для всіх ґрунтово-кліматичних зон: Степу, Лісостепу та Полісся.

На нашу думку, подальше формування сортових рослинних ресурсів, передусім за рахунок сортів рослин вітчизняної селекції, потребує вдосконалення механізму його законодавчого, організаційного, науково-технічного, технологічного, фінансового, кадрового й іншого забезпечення.

Об'єктивна реальність і аналіз накопиченого досвіду ще раз підтверджує, що врегулювання проблем, пов'язаних із функціонуванням ринку сортів і насіння, за своїми масштабами впливу на подальший розвиток агропромислового комплексу нашої держави

важко переоцінити. Виходячи з позицій України в Світовій організації торгівлі й майбутнього членства у Європейському Союзі, вважаємо за необхідне:

- здійснити подальші заходи щодо приєднання України до Схем сортової сертифікації насіння, яке призначено для міжнародної торгівлі для груп таких культур, як трави, бобові, хрестоцвіті, олійні та прядивні;

- розробити чіткий механізм одержання роялтих платежів на основі реального відображення використання вартості насіння та садивного матеріалу, використовуючи ліцензійні й субліцензійні угоди і їхню реєстрацію незалежним органом обліку, нагляду та контролю;

- встановити державне замовлення на створення нових сортів рослин вітчизняної селекції, фінансування державної експертизи сортів рослин і державних програм підтримки насінництва.